

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌԵԼԱՅ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵԽՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

¶ նդհանուր խաղաղութեան հաստատուն մալուն
հիմք՝ տէրութեանց փոխադարձ վստահութիւնն է :
Այս վստահութիւնն ալ ուրիշ կերպիւ չկրնար տպա-
ցուցուիլ բայց մայն զինուորական պատրաստ զօրու-
թիւնները նուազեցնելով և մշտական գօրաբանակաց
դրութիւնը ջնջուելով, որուն կըհետեւ ի այժմ զրեթէ
ամեն տէրութիւնները՝ ի մեծ վնաս մողովրդոց : Ծէ-
նընկեց ըլլալու առաջարկութիւնը թէպէտե շատ
անդամ եղաւ միծ տէրութեանց մէջ, սակայն համա-
ձայնութիւն մի չկրցաւ հաստատուիլ այս գժուար
խնդրայն նկատմամբ : Կըհաստատեն թէ Գաղղիոյ
կառավարութիւնը նորէն նկատողութեան առնելով
այս ամենաօդտակար ինդիբը, անոր վրայօք վնըըս-
տին առաջարկութիւն ըրբեր է ինչ էրապուրիի, վէճն-
նայի, պէրըլինի, Ֆիորէնցայի, ինչպէս նաև Լոն-
տոնի արքունեաց : Այս առաջարկութիւնը անտարա-
կոյս մեծ պատիւ կընէ Կարուէսն կայսեր իտաղաղա-
սիրական զգացմանցը . բայց ի զործ պիտի գրուի՞
արկեօք . — Ամենն ին չեմք յուսար : Եւ ասնզի ցոր-
չափ ժամանակ որ կառավարութեանց մէջ փոխադարձ
վստահութիւն չկայ , որ ընդհանուր խաղաղութեան
հաստատուն մալուն հիմն է , անկարելի կերեի մեղ-
որ մեծ տէրութիւնները համաձայնին իրենց զօրա-
բանակները նուազեցնելու :

Այստերս Ազգեասանգը կայսրը սրբոյն Գլեորդայ
զինուորական կարդին առաջին ասափառունի մեծ շքա-
նշանը յուղարիկեց Քրուսիոյ թաղաւորին սիրալիք
նամակաւ մի , յորում՝ ի մէջ այլոց այսպէս կըսէ .
“Հաճեցարութ ընդունել այս շքանշանը իբրև նոր
ապացոյց մի մեր մէջ եղած անկեղծ բարեկամութեան
որ ամրապնդեալ է մեծ ու արժանայիշատակ թուա-
կանաւը , յորում մեր գաշնակից զօրաբանակները
մաքառեցան նուիրական ու մեր հասարակաց նպատա-
կի մը համարաց Քրուսիոյ թաղաւորը անմիջապէս
հետեալ կերպիւ պատասխաներ է . “Այստաշարժ
զգացմամբ և արտասուալից աչօք չնորհակալ կըւլամ
ձեղ վասն պատուայն զօր անակնիւալ կերպիւ կըն-
գունիմ ՚ի վեհափառութենէ ձերմէ : Այս պատիւը
ինձ աւետողձեր նամակին մէջ պարունակեալ խօս-
քերը մեծ ուրախութիւն պատճառեցին ինձ վասնկի
նոյն խօսքերը նոր ապացոյց մի են ձեր բարեկամու-
թեանը և իրաւամբ կըյիշեցնեն այն մեծ թուակա-
նը , յորում մեր զօրաբանակները միատեղ պատե-
րազմեցան միենոյն նուիրական նպատակի համարաց .
Յիշեալ երկու հզօր վեհապետաց այս սիրալիք
բարեկամական յայտաբարութիւնը , յորում քիչկամ
շատ հպարտութեամբ յիշուած են լին ծինալարուէսնի
գէմ իրենց զօրաբանակաց միատեղ ըրած պատերազ-
մերը , այս սիրալիք յայտաբարութիւնը , կըսեմք ,
ի՞նչ կընշանակէ արգեօք . միթէ ապադային մէջ այս
տէրութեանց դաշնակից ըլլալիքը նշանակել կուտէ :
– Շատ հաւանական է : Ոսկայն այս կերպիւ անհիմն
կելլէ այն զբոյցը , որով լրադիրք սմանք կուզեն
պնդել թէ Խուսիոյ ու Գաղղիոյ մէջ զաղոնի քա-
նախօսութիւն կըլլայ դաշնակցութեան մի վրայօք ,
զօր հաստատելու կաշխատի Բէդէրոպուրիկի Գաղղիոյ

դեսպան ՅՈՒԷօրի զօրապետը , որ Կարոլէսն կայսեր անձնական մատերիմ բարեկամն է : Այս բանախօսութիւնը եթէ բոլորովին անհիմն չէ , յաջողութեան յոյս չկրնար ունենալ . ինչու որ Որուսիոյ և Բրուսիոյ կառավարութեանց մէջ համաձայնութիւն և անեկղծ բարեկամութիւն մի կըտեսնուի , որ չկրնար տեղի ունենալ հանգերձ դաշնակցութեամբ Պաղպես հետ : Վասնզի Գաղղիան Որուսաց դաշնակցութիւնը ուրիշ բանի համար չկրնար ուղել , բայց միայն ըզ-Բրուսիան անօնական թող տալու նպատակաւ : Եսպատակ մի՛ որ Աւոտրոյ տէրութեանն ևս շատ

նպաստաւոր է . Տեսաբար թէ՞ Պաղպեան և թէ՞
Աստրիխան Հաճութեամբ նըտի չեն կրնար աեսնել
այս անկեղծ համաձայնութիւնը , որ հաստատուած
կերն ի իլուսիոյ և Բրուսիոյ մէջ :

Տալմացիայի ապստամբութիւնը մինոյն վեճակի
մէ չ կրդանուի և Վաստրիո-հոռնդարական զօրքը ի-
րենց ձմերանոցը քաշուած՝ նոր հրամաններու կը-
սպասեն թշնամեոյն դէմյարձակելու համար : Վայ-
յարձակումը՝ ըստ ամենայն երեմանց, գարնան
սկիբդը պիտի ըլլայ : Իսկ առայժմ Վաստրիոյ կառա-
վարութիւնը փորձ կըփորձէ քաղցրութեամբ և իսա-
ղաղասիրութեամբ լընցնելու այս զործը, որպէսզի
արիւնահեղութիւն ըլլայ : Կըհաստանեն թէ ա-
պստամբաց մէկ մասը՝ քանի մը պայմաններով հա-
ճութիւն կրցուցընէ հնազանդելու բայց այս պայ-
մանաց ինչ ըլլալը տակաւին յայտնի չէ :

Տալմացիայի զործոց գժուարութիւնը առաւելապէս քաղաքային է քան մէ զինուորական. և այս գժուարութիւնը Գառատաղի իշխանութեան ապօրինաւոր ընթացքէն կըծագի. որ ոչ մայն նիւթական օդնութիւն կըմատուցանէ ապստամբաց, այլև ապստանարան եղած է անոնց. հետեւարար Շատրված հունդարական զօրաբաննակը զործ մի պիտի չկրնայ տեսնել մինչեւ որ Գառատաղի օդնութիւնը չարգիլէ. և այս ալ ուրիշ կերպիւ չկրնար ըլլալ բայց մայն զինուորական կերպիւ տիրելով յիշեալ սև լերան. Եւ ահա այսուել կըսկսի քաղաքային գլուխարութիւնը, յորմէ կրնայ վտանգաւոր հետևութիւններ ծագիլ 'ի վես ընդհանուր խաղաղութե՛ : Այս փափուկ խնդրոյն վրայօք խորհուրդ ըլլալով վէննայի պաշտօնատարաց մէջ, անոնց մէկ քանին՝ իրեն զլաւիս ունենալով պատերազմի պաշտօնեան, առաջարիեր են որ նախ Գառատաղի վերայ զօրք յուղարկուի՝ և անոր զինուորական կերպիւ տիրելէ ետեւ ապստամբները զսպելու հոգ տարուի. իսկ արտաքրին զործոց աեսուչը ուրիշ քանի մը համամիտ պաշտօնեաներով չուզեր են ընդունիլ և 'ի զործ գնել այս առաջարկութիւնը, յառաջ բերելով թէ քաղաքային ծանր շփոթութեանց դուռ մի կրնայ բացուիլ այս ընթացքէն :

Իտալիոյ պաշտօնէից խորհուրդը՝ ոչ սակաւ գըծ-ուարութիւններէ ետե՛՝ վերջապէս կազմուեցաւ նաև խաղահաւթեամբ մօսիւ Ա անցյալի, որ միանդ ամայն ներքին դործոց պաշտօնը պիտի վարէ: Մօսիւ Վ իս-քօնթի - Ա է նօսթա՝ արտաքին դործոց տեսուչ կարգեցաւ, մօսիւ Ա է լլա՝ հկամատից պաշտօնեայ անուաննեցաւ և պատերազմի տեսչութիւնը՝ մօսիւ Կովօնէին ու արդարութեան պաշտօնը մօսիւ Ա րաէլիին յանձնուեցաւ: Կը յուսացուի թէ այս պաշտօնէից խորակազմ խորհուրդը զօրաւոր մեծագոյն մաս մի ունենալով բարլամենթին մէջ, իտալիոյ կենսական կարեւոր ինդիբները դիւրութեամբ պիտի լուծուին: Այսանիոյ տարտամ վիճակը թէպէտե կը շարունակուի, այսու ամենայնիւ կերեկի թէ այս վիճակը շուտով պիտի վերջանայ Ճէնովայի գքսին յիշեալ երկրին թագաւոր հրատարակուելով, որ շատ չափած տեղի պիտի ունենայ կըսեն:

Բարձրագոյն Դրան և Եցիպտոսի կառավարութեամբ զատահածած աարաձայնութիւնը բարեբաջդաբար լմբնացաւ Խաղաղասիրական կերպիւ : Բարձրապատիւ Խըշիվութիւննութիւնը ձեռքէ չչզելով փութաղաւ ընդունելու իւր վեհապետին Հրովարակը, և այս կերպիւ սիրալիք յարաբերութիւնները նորոգուեցան ոսմաննեան կայսերական կառավարութեան և Եղիպտոսի իշխանութեան մէջ :

բացուել լու հանդիսին հրաւիրեալները՝ իրենց մեկնելէն յառաջ ստորագրեթ և Եղիպատոսի Խըտիվին մատուցեր են :

“ Ո Վեք ստորադրեալքո՞ւ որ հրաւիրուեցանք ”ի
բարձրութենէ ձերմէ . Եզիպտէսէն մմկնելէ յառաջ
կըփափափիմք մեր նորին շնորհակալիքը մատուցանէ լ
ձեղ վասն առատասիրտ հիւրասիրութեանը՝ զոր վա-
յել լել տուիք մեղ ցորչափ ժամակակ որ ձեր վիճակ-
ները մնացինք : Կըփափափիմք նաև յայտնել թէ
դիւրազգած եմք յոյժ ամեն ուշագրութեանց և քա-
լագավարութեանց՝ որ եղան մեղ՝ ի կողմանէ այնո-
ցիկ , որոց յանձնած էիք զմեղ ընդունելու հոդը .
զոր ամենայն Ճշդիւ կատարեցին , իրենց դժուար
պաշտօնին ամենափոքր մասն ալ զանց չընելով :

“ Այրջանիկ կը համարիմք զմեղ, որ ձեր մարդասիւրական խնամօքը կարող եղանք տեսնել զնաւակատիքը այս մեծ դորձառութեան, որ այժմ յաջողութեամբ լըլնցած է, և միանդամայն բարեպատեհ առիթ ունեցանք սառւղելու ուրիշ կարեռը գործոց մէջ եղած յառաջարիմութիւնները՝ ի զարդացումն եղիսական օգտից։ Ուստի կըքարել մաղթեմք առ Վասուած երկարել ձեր բարձրութեան կեանքը, որպէս կարող ըլլաք տեսնել զկատարումն առաջարկեալ նպատակաց՝ որոց ձեռք զարկիք և պաշտպան հանդիսացայք, և որոց արդիւնքը պիտի ըլլայ՝ տարակոյս չունիմք, ձեր երկրին յաջողութեան զարդացումը և ձեր ժողովրդոց բարօրութեան բարզաւածումը։ Եթի այսպիսի դղացունքով, պատիւ կը համարիմք մեղմնալ ձեր յոյժ երախտազետ ամենահինանդ ծառայք։”

(Կը հետեւին ստորագրութիւնքն :)

ՍՈՒՐԵԿԻՆ ԶԲՈՅՆՑՔԻՆ ՅԱԶԱՂՈՒԹԻՒՆԸ
Առէիշի ջրանցքին հակառակորդները լրացրաց
մէ չ զանազան յօդուածներ հրատարակեցին , որով
կաշխատին հաստատել թէ յիշեալ ջրանցքը նա-
ւարկելի չէ մանաւանդ մնձ նաւուց համար , և ա-
մենքին օգուտ մի չկրնար մատուցանել վաճառակա-
ռութեան . այսինչ կըտեսնեմք որ Կոյսեմբերի 17էն
մինչև 'ի 28 , այսինքն 11 աւուր մէջ՝ 130 մնձ և
փոքրիկ նաւեր Առէիշի ջրանցքէն անցերեն , որոնք
ընդամենը 80,000 թոնէ լաթօ կըներկայացնեն , լոյս
նաւերէն մէկը՝ առաջին անդամ ըլլալով 5-600
ջուվալ սուսամ բերերէ Պոլոցայէն լը շեքսանդրիա ,

Ըստ զրածներնէս կըտեսնուի թէ յիշեալ յօդ-
ուածները հակառակութեան և թշնամութեան ոչուզ
դրուած են : Քանզի Առեկիշի ջրանցքին յաջող ե-
լիցը վրայ վկայ եղան գրեթէ ամեն կառավարու-
թիւնները , որոց մէջ Ա'եծին Բ'րիտանիոյ կառավա-
րութեան վկայութիւնը ամենն ին կասկածելի չկրնար
լւլաւ , ըստորում 'ի սկզբան՝ ինչպէս յայտնի է
ամենուն , անգրածագրելի և անկարելի կըհամարէր
այս միծ ձեռնարկութիւնը :

Ըհաւասիկ Ընդիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ
Քէլէրընտըն կոմսին առ մօսիւ Լէսէփս ուղղած նա-
մակը, որով Առէիշի ծովային ջրանցքին յաջողու-
թեանը հաստատուն վկայութիւն կը մատուցանէ :

Եղիսաբետի կողմէն պատրիարքական գործադրութեան լուրջը , որ
մատերու հասաւ յԱնդզիա , մեծ և լուրջանուր հաճու-
թեամբ ընդուՆուեցաւ : Այս յաջողութեան վրայօք իմ
նախակցութիւնու յայտնելով ձեզ , ինչպէս նաև եղիսա-
բետի կառավարութեանը և գարդիական ազգին , ո-
ւոնք հաստատուն ջանիւք նախատամատոյց հանդիսաւ-
ցան ձեր աշխատութեանց , զիտամոր իմ հայրենակցաց
զգացմները կըներիայացնեմ ամենոյն ճշգութեամբ :
Ճեմ առ ամեն կերպ արդելք դակաս չեղան , որոց զիմ
հարկ եղու ձեզ մարքառելու և որոնք կլծագէին թէն նիւ-
թեան առաջ էին առ առ

դուցէ տէրութիւնը Քալչնտէրեան ազգատոհմէն կը-
պատկառի , ու մեր այս կոպիտ ու անհեթեթ կարծուած
գործադրութեան հրամանը՝ որ տէրութիւնը առած է
մեղի , դուցէ կըլաւափանէ : Քալչնտէրեան անունը նոր
և Այտղեցին համար նորալոր բառ մի է . Ե՞րբ Քալչն-
տէրեան ազգատոհմին շնորհը ՚ի բնէ անորի վայելած
կըլայ Այտղեցին : Եթէ իրօք վայելած ալ ըլլայ , այս
սպարագայիս մէջ անհնարին պիտի զաւուէր տէրութեան
հրամանին հակառակ մեղանչնով՝ մեր պարկեցո հալո-
տակութեան բարի համբաւը Քալչնտէրեան ազգատոհ-
մին սնուափ շնորհներուն ևետ գոխանակելը : Ստուգիւ
գիտնաք , ո՞ բարագրին հեղինակներ , որ տէրութեան
ամենատիրը հրամանին զէմ՝ եթէ ձեզի հաճոյանալու.
համար մեղանչելու ըլլանք , ու ուզր ազգատոհմեն՝ գիշ-
խանութիւն չունի մեղի նեղելու . քանզի զուք ալ մեղի
ու էս հաբառակ էք . ուրեմն մի՛ յանդկնիք տէրութեան
հրամանը կատարողները անսրդելու : Բայց թէոր յան-
դգնելու ըլլաք , անսարադյայս պիտի զաւապարտուիք :
Այս այսակս ըլլանով՝ կըցաւիք արդոյ խմբագիր , որ
նայն բողոքական յօդաւածին վերջը զմեղ զաւապարտուած
էք ձեր խորհրդածոթիւններուէք , անշոշտ անգիտու-
թեամբ : Բայց կըտեսնէք այժմ որ այտղեցին խորհուա-
թեամբ գործեր է ու սիտի՛ զործէն այտղեցին ու եւէ կը-
պատկառի տէրութեան հրամաններէն քան Քալչնտէր-
եան ազգատոհմին սպառնալիքներէն : Ի վերջոյ կըլինու-
րմիք , ո՞ արգոյ խմբագիր , որ պատուական բազիրնոյդէն
չիրուն մէջ մեր այս իրաւաուութեան յօդաւածէն ալտեղ
մը չորչէք , որուէսպի արդոյ ընթերցողք մեր որդարաւ-
ուէք բարեկործոթիւննան ալ վերահասու ըլլանով՝ Քալչն-
տէրեան հրամառութեան ց չաւատան , որ գոխանակ
շնորհական և լաւլու՝ զմեղ անսրդեցին . որուն համար
ու տի՛ բաղոքիւք մինչեւ որ իրենց արժանաւոր պատշմ-
պատկեն : Անգամիք թաղուկան խորհրդոյ ,

Տեղի Կորուս: Համբ հարապետ Ս. Մադարեան
Օհան համի Ծկրտիչեան ,
Յովիաննես Խարիմեան ,
Մահմետ Յարութիւն Ներսէսեան
Մահմետ Առեփան Յովակիմեան

Այս նամակը՝ ինչպէս կըսեսնուի, Ալլու-
սախընթաց թուոյն մէջ աղա Աւետիս Քալէնաէրեա-
և եղաբարց հրատարակել տուած նամակին պատառ
խանն է. զոր Այտենի թաղական խորհուրդը զրած
է մեզ հերքելու համար՝ իրեն գէմ և Այտընու ար-
ժանապատիւ քահանային գէմ եղած ամբաստանու
թիւնները. Ողջամիտ հասարակութիւնը այս երկու
նամակները, կամ լաւ ևս է ըսել այս երկու փախա-
կարձ բողոքագիրերը կարդալով կրնան դատողութիւնի
մի ըսել յէշեալ ձախորդ եղելութեանը վերայ, որ
հանգույցի լոյն եղաբարց և աղականաց սրտին կոկիծը
դժբաղդաբար աւելցնելու պատճառ տուած է :

Յբռուսիոյ քազամանակ իշխանին եւ Առաջին
կայսեր այցելուրինը՝ ի Ս. Երուսաղեմ:

(Պարունակութիւն եւ վերջ :)(1)

Սւատրլոյ վեհափառ կայորը Պրանսուա—Ժոզեֆ
ամսոյ 27—8ին Երկուշարթի օր Յոպալի նաւահանգըստ
տին մէջ խարսխեց իւր նաւը, թղթանօթներու որոտ
ո մերով, որուն խայոյն զիման որութեան զնացին Ե.
բուսազմի Աւատրիական հրապառու կոմի Գաապօկա և
իւր զիւանադպիրը Պ. Բասկալ Մուրատեան, Գաման
կոսի Ընդհանուր Կուսակալ. Վալի փաշան եւ Երուսաղէ
Իր Կառավարիչ Քեամիլ փաշան՝ որդի յատկապէս Յոպալի
լըսպատճին Նորին Վեհափառ թեան դավատեանը
Վեհափառ կայորը Լատինաց վանքը իջևանեց, որը ըստ
գունուեցաւ եկեղեցական հանդիսիւ : Վանքին մեկնեց
ու յայն կաթոլիկ Անառն Շիալիի պարտէզը իջու, որը
լըգտնոն էին Պամանկոսի կուսակալին մարզիկը : Այս
որէն յեաց մեծաւ հանդիսիւ ելու Յոպալի պարտիզին
ազգմանթիւ ուղեկցաց հետ, Պամանկոսի կուսակալու
նեան շիխուրէն (ցեղասպեաներէն) և հազարի չափ հեծեա
տղօրներէ ըրչապատռւած, զորս բերած էր իրեն հետ
Արի փաշան . և այսպէս հասնելով Ուկմէ Լատինաց
անքին այցելութիւն ըրաւ, և ապա մը ժամ հնուառ
ութեան մէջ պատրաստուած վրաններուն տակ ձաւեց

Գիշերը օթևաննեց Ապուզու չ կոչուած լնանազաշտին
լրայ ուր մեծ պատրաստովիւններ եղած էին արդէն
ուրութեան կազմանեւ, և երեքարթի առաւօտ գլուխնեա
սուած տիկին հասնելով, հագաւ խր համազգեւուները
ուղեարեցաւ դեպի Երուսաղէմ: Քաջարի բոլոր բնա-

1) (Տես լրագրույն նախընթաց թիւք :

կիշները ճանապարհներու վրայ անհամբեր կըսպասէին :
Քաղաքէն արտաքոյ՝ քառորդ ժամու հեռաւորութեամբ
երկու յաղթական կամարներ պատրաստուած էին զե-
ղեցիկ զարդ երտվ և դրուագներով . մէկը Աւտրիացի
հայտակ քրիստոնեաներէն , խել միւսը նոյն տէրութեան
հայտակ Հրէաներէն : Քիթառանէից յաղթական կամա-
րին մօտ կըսպասէին լուսր ազգաց հիւստուուները ,
Քատրիարքներն ու պատրիարքական փառանորդները ,
և տաճկական թուշտիէ զպրոցի աշակերտները համա-
զգեստնով . խել հրէից պատրաստուած կամարին մօտ կը-
սպասէին Հբէայք Աւտուածաշունչով և տօսնարաննեայ
պատգամաց տախտակներով , նոյնպէս ճանապարհի մէկ
կուլը կայնած էին Հրէից աշակերտները համազգեստով :
Այդէն զօրքերը և նախընթաց եկաւորները կառքերով
և ձիւրով զէպ՚ի քաղաք կըյառաջէին , և ահա երեկաւ
կայսրը իւր յատուկ ու զէկիցներով հանդիրձ , և խիզոյն
սկսան որսաւալ թիղանօթները : Այսպրը գալով իջաւ
քրիստոնէից պատրաստուած կամարին մօտեւ ծունկ չորե-
ցաւ՝ ի պատիւ Երուսաղէմաց նուրբական յուղոն , և իսա
կոյն ելու . ուր ներկայացաւ Լատինաց վանքի ականուչ
վարդուպէտը և սկրու հանմուռու զերձ մի խօսիլ , որուն
իւղին ու շագրութեամբ ունինդիք ելու կայրը , ապա
ներկայացան Յունաց և Հայոց Քատրիարքները քանի
մի եկեղեցականներով հանդիրձ , յետոյ ներկայացան
հիւստուունները և բոլոր ականու երկցները , որոնց ա-
մենուն յայտնեց իւր շնորհակալութեան և ձի հնձնելով
սկսաւ յառաջել :

Անցաւ տուածին կամորին տաէն և երբ երկրորդին
մօտ հասաւ՝ Հըմից մանկուքը սկսան երգել, և Ուարիւ-
ները պատղամները մատուցին, որոց զոհունակութիւն
յայտնեց վեհափառ կայսրը, և ապա սկսան յաջմէն և
աչեկէ զանազան լեզուներով կեցցիներ հնչուիլ, և այս
պէս փառաւոր ընչունելութեամբ դիմեց մինչեւ քաղաքի
դուռը Յոպաթի: Յատեղ կատինաց եսպիսկոպոսը կղեր-
ներով և երգեցիկ զարթերով հանդերձ կըսպանէր, ուր
ընդունեց զիայսրն եկեղեցական հանդիսին և ապա հետի-
ոսը դիմեցին զէսի Ս. Յարութեան տաճարը, ուր զիշ-
հափառ կայսրը խր տիսոր և երկրագագութիւնը մատու-
ցանելին յետոյ՝ զինուորական չնվարտից նուադներով
դեմոց դէսի Վաստրի այրոց վանելը, ուր իջևան պատ-
րաստուած էր իրեն համար: Զինի ճաշուն ացցելութեան
զնաց Գեթսեմանի ձորը, ԶՄենեաց լեռը, Բեթանիա
և այլ շրջակայ սրբազն տեղերը, և ապա զարձաւ խր
իջևանը: Զորեքարթի տուաւոտուն յատկապէս պատա-
րագներ մատուցաւեցան Ս. Գողգոթայի, Ս. Գերեզ-
մոնի և Գիւտ խաչի սեղաններուն մաս, խոսեսահան-

գերդաստանի կենդանութեան և կայսեր հանգույցեալ եղրօր Մաքսիմիլիանոսի (Մեքսիկոյի կայսեր) հոգւոյն համար է Առյն տառաօտ հաղորդուեցաւ բարեպաշտ կայսրը պատարագէն զինի վնասց Ս. Յարտիթեան նորակուոց գմրէթը և այլ նշանաւոր սրբազնու տեղիքը, ելու Յունաց վանքը և պատրիարքարքանը այցելութեան և այս գնաց Լատինաց վանքը, պատրիարքարքանը և ուրիշ քառնի մը տեղեր և յետոյ յատկապէս այցելութեան ելու մէր սրբոց Յակիրեանց վանքին։ Այստեղ բարեպատեհ կը համարիմ նկարագրել մեր վաճուց ընդունելութիւնը։

Արգէն կտնխօսագէս ամեն պատրաստութիւն տնօրինուած էր վանքի մէջ։ Բոլոր վարդապետները չուրջառ առած էին, և սարկաւագնեցւ, գպիրնեցը և զոլոցի ժառանգառները շապիկներ հաղած։ Երազ կայսեր մօտենալն խմացուեցաւ, խևոյն ելան ամենքը և վանքի դրան ասջեւ ըստ կարգի չարուեցան, ունելով իւնից ձեռքը խաչեր, խաչվաս, մանղլիներ և ծագիլի էր և առջեւն կերթար խաչվաս։ իսկ Ս. Պատրիարքը ծանր ուրջառ մի առած՝ դիմարաց կենաց փայտը ձեռքը՝ և ինքեցոյ զրանը կըսպաէր, իւր յաջ և յահեակ կողմը ունենալով շորս վարդապետներ՝ մասունքներ ՚ի ձեռին։ Երբ կայսրը վանքի զրան մօտ ելած կամարին մօտենաց՝ ըրդեցի մանկանց իւումբն սկսաւ կայսեր համար յատուկ պատրաստուած քաղցրածայն երգը նուազել, և այնպէս յափոր կաղմեալ յաջմէն կազմէկ զիմէց զէսի եկեղեց

ոյ գուռը , որ երկիւզածութեամբ համբուրեց կենաց
այտը և սպա հանդիսիւ մոտաւ եկեղեցին իւր տղեկից-
երով հանդերձ , նախ ծունկ չոքելով Գլւսաղիր Ս . Ա .
աբելոյն խորանին առջեւ մատոյց իւր ալղթբը և սպա
ւագ սեղանին առջեւ գալով սկսաւ քանի մը հնութիւն-
եր աչքէ անցընել զորս յասկասիս բերել տուաւ Ա .
ատարիաբքն , և եկեղեցւոյ չքեղ սկարաւատութեան
ույ զմայելով՝ չնորհակալութիւն մատոյց սրբազան
ատրիարքին այսպիսի չքեղ ընդունելութեան հսկար ։
կեղեցին ենիւրով նմանօրինակ հանդիսիւ և երգով

դիմեց՝ ի պատրիարքարան . երգեցողութիւնը լոեց և աշակերտներէն մէկը պատուական շասվիկ մը հագած ձեռքը կը բռնէր երգուած երգը , որ զրուած էր զորդարուն տառերով և վնջահիւս ժապաւէնով կապուած . զօր ընդունեց կայսրը և չնորհակալութիւն մատուցանելով յանձնեց իր ատենապարին : Մտաւ պատրիարքարան որ պատրաստուած էր պարզ և վայելուչ շքեղութիւնից և յատուի դահութը որուած էր իրեն համար : Ասկայն չնատաւ կայսրն այլ սկսաւ զանազան հնութիւններ աչքի անցնել , պատկերները նկատել , ուր էին իր և իւր օգոստավուա ամեւնոյ պատկերները զորս անցածարի նուուէր գրկած էր Ս. Աթոռոյ , քանի մի տեղեկութիւններ հարցուց Ս. Աթոռի և Հայ աղզի վիճակին վրայ և ասկա այս նշանաւոր խօսքերմ ըստաւ սրբազն Պատրիարքին . «Ճնորհակալ եմ և յաւիտեան չեմ կարող մոռնալ այս ընդունելութիւնը , որով պատուեցիք զի՞ս» : Սրբազն Պատրիարքը պատասխանեց . «Մենք միայն մեր պարտը կատարեցինք և անչափ զոհ ենք , որ ձեր անմոռուալի այցելութիւնիք պատուեցիք մեր Ս. Աթոռը և ընդ նմին բոշոր Հոյ աղզը» : Այսպիսի զոհունակութեամբ մեկնեցաւ կայսրը , իւր մարդասիրութեան յիշատակը թողով քանդակուած բոշոր միաբանութեան սրտին մէջ : Մոռացանիք առել որ սրբազն Պատրիարքը Պայոսիթ նշանաւոր նոխարարին հետ ևս կարձ տհսակցութիւն տնեցաւ : Նաև յատուի հարցուց կայսրը թէ Աթովակէա զնացող եալիսկոպոսը ո՞վէ , իսկոյն ներկայացան Սահակ եւ իմակոստան և Տիմոֆէոս վարդապետը բաւականին խօսակցութիւն երկաւ :

Սեր վանքին մեկնելով պէտք կայսրը այցելութեան զըստոց Հրէից Սինակողաններուն և Ռոշիլտի հիւանդանոց ցւն և ապա գործաւ իւր իջևանը, ընդունելով հիւանդանայ այցելութիւնը : Խակ պէտք կէսաւոր ուղեռեցաւ ՚ի Բեթզէ հէմ, ու գէկութեամբ տեղական փաշային և հէծելազօրաց, ու ը ըրջագոյելով նշանաւոր տեղիքը, երեկոյեան գործաւ իւր իջևանը :

Հետեւ եալ օրը հինգչարթի առաւտու Սովորոնեան տառ
ձուրը զնաց և զկնի ճաշուն ճանապարհ անկաւ դէսի գետ
Յորդանան , զօրական ապահակով հանդերձ և շրջապայեա-
լով յԵրիքով և մասեալ ծովուափունքները , ուրբաթ օր
երեկոյն գործաւ յԵրուաալմ:

Վարող կը հասարակ ասել սր կայսեր քաղաքք մտած օրին՝ ի վեր ամեն ապդաց զրօները կը ծածանէին, և իւրաքանչիւր երեկոյ ամեն տեղ լուսավառութիւն կը լի նէր. իսկ առաջին և վերջին գիշերները յատուկ հրախազութիւններ կատարուեցան :

Վեհափառ կայսրը ամեն տեղ սիրով ընդունեց իրեն
մատուցուած խնդրագիրները և խոստացաւ ամենու աշ-
ղբեաները կատարել: Խնչպէս կըլսենք զրամական նուէր-
սեր տուած է Սւատրիայոց վանքին և խոստացած է
քանի մի բատինական վանքերու համար զգեստներ և ե-

լեզվացական անօթներ զրկել, և Ս. Տեղեաց նորոգու-
թեանց օժանդակնել: Ուրախ ենք որ մեր հայազգի մե-
տապուտիւ Պ. Յակոբ Բասկալ աղան երը յայտներ է
կայսեր իր շնորհակալութիւնը, իւր ստացած ասպետա-
կան նշանին համար, չետեւել նշանաւոր խօսքերը լսեր
կայսերին. «Դուք քու ջանիւքդ արժանացար, ես ա-
ռանուն արդին լսած էի և ուրախ եմոր աշօք տեսայ զքեղ
իրեւը շեմ մոռնար այն զիւրութիւնները, զորս դու մա-
սացիր իմ ճանապարհորդութեանս ժամանակ Պաշես-
ուինի մէջ»: Շարաթ աստօտ վեհափառ կայորը ելաւ
առլաքին նախօրինակ հանդիսի, թնդանօթներն սկսան
որոտալ, և խուն բաղմութիւն բնակչաց, արանց և կա-
տանց ճանապարհներուն վրայ կըսպասէին անդամ մի ևս
ուսնուլու վեհափառ Հիւրը, որ իւր այցելութեամբը ար-
շնոցուց Երուսաղէմի մէջ խիստ հեռաւոր դարուց յի-
առակներ : Վասնդի, յացտնի է որ Խաչակրաց սկատե-
ալմիներին զինի՝ արդին ընդհատած էին կայսերաց և
ադասորաց այցելութիւնները Երուսաղէմի մէջ, և ահա-
երկաց տարին խիստ նշանաւոր է այս նկատմամբ պատ-
շական յ՛շատակազրութեան համար : Մեր սրբազն
աստրիաբրդը, Վահակ սրբազն արքեպիսկոպոսի և
կերպարնեկ վարդապետի հետ միասին, եսասամանինե-
ով հանգերձ, կէս ժամու ճանապարհ քաղաքին դուրս
ոնապարհի վրայ կըսպասէին վերջին հրաժեշտը մա-
ռուցանելու . երբ կայորը մօտեցաւ, իսկոյն ձին կայնե-
աց, խորին շնորհակալութիւն մատոյց սրբազն Պատ-
արքին, գարձեալ կրկնելով. «Յաւիտեան անմոռա-
ովի և ինձ համար ձեր ցուցած յարգանքը» և սրբազն
այցը զահանգակութիւն մատուցանելով և օրհնելով
յսեր ճանապարհորդութիւնը, մատոյց իւր վերջին

